

Macrofaunanieuwsmail 53 maart 2005

Allereerst welkom aan een drietal nieuwe lezers, hoop dat jullie je binnenkort voorstellen in de nieuwsmail, in totaal staan er nu 143 namen op de mailverzendinglijst uit Nederland België Duitsland en Engeland. Voor alle lezers geldt: ga nog eens in je omgeving na of je nog meer potentiële lezers kent, regelmatig blijkt dat er mensen zijn die al jaren aan macrofauna werken maar toch geen weet hebben van de nieuwsmail. Het aanmeldadres is macrofauna@solcon.nl kopij kan ook die kant op.

Vriendelijke groeten

Marianne Greijdanus RIZA WIEcologie
redactie macrofaunanieuwsmail en weblog

WWWeetjes

Trichoptera colleagues:

Below and attached is information about a new on-line journal devoted to the study of Plecoptera.

John Morse

jmorse@clermson.edu

Personal web page: <http://entweb.clemson.edu/people/faculty/morse.htm>

Entomology Division: <http://entweb.clemson.edu/>

Clemson University Arthropod Collection (CUAC) --

<http://entweb.clemson.edu/database/museum/index.htm>

Trichoptera World Checklist --

<http://entweb.clemson.edu/database/trichopt/index.htm>

<http://www2.pms-lj.si/illiesia/>

We welcome the scientific community, and particularly those individuals with an interest in Plecoptera, to **Illiesia, International Journal of Stonefly Research**. Illiesia

was conceived as an alternative to the high cost of publishing in many standard print journals while retaining the usual rigorous peer review system of these journals. The online format of *Illiesia* provides an opportunity for contributors to publish their research in a timely and economical way without sacrificing quality. Our Advisory Board supervises the review process and this insures all contributions will be rigorously reviewed by colleagues actively engaged in the study of stoneflies. We have chosen the name, *Illiesia*, to honor the memory of **Prof. Dr. Joachim Illies**, longtime director of the limnological station of Max-Planck-Institut für Limnologie in Schlitz, Germany, and a world leader in the study of stoneflies until his death in 1982. Professor Illies, a noted aquatic entomologist and stream ecologist, was perhaps best known among students of Plecoptera for his monumental catalogue of the order published in 1966, but he is also recognized for the synergistic role he played in promoting, establishing and maintaining good relationships among students of Plecoptera. We are pleased to honor Professor Illies in this way and it is our hope that this journal, which bears his name, might also facilitate the exchange of information among our colleagues.

Bill P. Stark
Ignac Sivec
editors

Van Bert Higler

Doordat de vormgever mijn originele tekeningen kwijt was, is er een fikse vertraging in het verschijnen van mijn kokerjuffertabel ontstaan. Gelukkig zijn ze vorige week terechtgekomen en nu is het in een maand of twee gepiept. Uitgave hopelijk uiterlijk in april. Inmiddels ben ik ook druk met de verspreidingsatlas (voor EIS), maar wanneer die uitkomt, weet ik niet.

Hartelijke groeten
Bert

De EIS werkgroep Trichoptera, die sinds 1985 uit een persoon bestond is per 2004 uitgebreid tot een groep van 8 personen. In juni vorig jaar en in februari dit jaar hebben we een nieuwsbrief uitgegeven (De Nederlandse Kokerjuffer), waarvan de inhoud deels alleen voor de werkgroepleden van belang is, deels ook voor macrofaunisten. Ik zal dergelijke voor meer mensen interessante zaken selecteren en opsturen voor de macrofauna nieuwsbrief.

Nieuws

1. Bij een onderzoek in Limburg troffen we een populatie *Apatania muliebris* (McLachlan 1866) aan. Dit is een nieuwe soort voor Nederland.

Van de soort is bekend dat ze vrijwel alleen in of vlakbij de bron van beken en stroompjes voorkomt (Wallace et al., 2003).

In Nederland werd tot nu toe aangenomen dat van het genus *Apatania* alleen *Apatania fimbriata* hier voorkwam (Geijskes, 1936, 1937; Fischer 1948). Uit enkele controles van in het verleden

gedetermineerde exemplaren van *Apatania fimbriata* bleek dat het ook hier *Apatania muliebris* betrof.

De taxonomische verschillen tussen *Apatania muliebris* en *Apatania fimbriata* zijn vrij klein en verschillende determinatiesleutels zijn hier vaak onduidelijk over. Waringer en Graf (1997) en Pitsch (1993) gebruiken als hoofdkenmerk de afstand van de borstel op de frontoclypeus vlakbij de insnoering van de frontoclypeale naad tot aan de rand van de frontoclypeus. Bij *Apatania muliebris* staat deze borstel verder van de rand af: *A. muliebris* is ook groter. Pitsch geeft maten en verhoudingen. Verder heeft *Apatania muliebris* twee donkere plekken op de frontoclypeus, contrasterend met de bruine kop. *Apatania fimbriata* heeft deze vlekken niet. Op dit moment hebben we van door ons bekeken Nederlands materiaal geen overtuigende *A. fimbriata* kunnen determineren. We hebben nu het vermoeden dat we in Nederland alleen *Apatania muliebris* herbergen.

(Tjeerd-Harm van den Hoek en Rink Wiggers)

2. Rode lijst. In het najaar van 2004 is de Rode Lijst met o.a. haften, steenvliegen en kokerjuffers officieel vastgesteld. De lijst is samengesteld door ALTErrA in samenwerking met de gezamenlijke vertegenwoordigers van waterschappen, die immers de meest complete monitoring van de laatste tientallen jaren hebben verricht. Ik geef de lijst van soorten hieronder met de opmerking dat ik *Tinodes waeneri* er uit heb gehaald, maar verder geen invloed heb kunnen uitoefenen. Ik denk bijvoorbeeld, dat het onzin is om *Limnephilus marmoratus* op de Rode Lijst te zetten, maar het criterium schijnt te zijn geweest dat de deelnemers een soort wel of niet als zeldzaam beschouwen.

<i>Adicella filicornis</i>	<i>Ceraclea dissimilis</i>
<i>Agapetus ochripes</i>	<i>Ceraclea nigranervosa</i>
<i>Agrypnia obsoleta</i>	<i>Drusus annulatus</i>
<i>Allogamus auricollis</i>	<i>Drusus trifidus</i>
<i>Anabolia brevipennis</i> (is <i>Phacopteryx</i>)	<i>Ernodes articularis</i>
<i>Annitella obscurata</i>	<i>Glossosama conformis</i>
<i>Apatania fimbriata</i> (moet <i>A. muliebris</i> zijn)	<i>Goera pilosa</i>
<i>Athripsodes albifrons</i>	<i>Grammotaulius nigropunctatus</i>
<i>Brachycentrus subnubilis</i>	<i>Grammotaulius nitidus</i>
<i>Ceraclea alboguttata</i>	<i>Grammotaulius submaculatus</i>
<i>Hagenella clathrata</i>	<i>Rhadicleptus alpestris</i>
<i>Halesus tessellatus</i>	<i>Sericostoma flavicorne</i>
<i>Holocentropus insignis</i>	<i>Setodes argentipunctellus</i>
<i>Hydatophylax infumatus</i>	<i>Setodes punctatus</i>
<i>Hydropsyche dinarica</i>	<i>Setodes viridis</i>
<i>Hydropsyche fulvipes</i>	<i>Silo piceus</i>
<i>Hydropsyche instabilis</i>	<i>Stenophylax permistus</i>
<i>Hydropsyche modesta</i>	<i>Tinodes pallidulus</i>
<i>Hydropsyche pellucidula</i>	<i>Tinodes unicolor</i>
<i>Hydroptila cornuta</i>	<i>Triaenodes reuteri</i>
<i>Hydroptila dampfi</i>	<i>Triaenodes simulans</i>
<i>Hydroptila pulchricornis</i>	<i>Trichostegia minor</i>
<i>Hydroptila sparsa</i>	<i>Wormaldia occipitalis</i>
<i>Hydroptila tineodies</i>	<i>Wormaldia subnigra</i>

Ithytrichia lamellaris
Lasiocephala basalis
Lepidostoma hirtum
Leptocerus interruptus
Leptocerus tineiformis
Limnephilus auricula
Limnephilus binotatus
Limnephilus bipunctata
Limnephilus centralis
Limnephilus elegans
Limnephilus fuscicornis
Limnephilus griseus
Limnephilus ignavus
Limnephilus incisus
Limnephilus luridus
Limnephilus marmoratus
Limnephilus nigriceps
Limnephilus stigma
Limnephilus vittatus
Lithax obscurus
Lype phaeopa
Melampophylax mucoreus
Micrasemodes minimus
Molanna albicans
Neureclipsis bimaculata
Notidobia ciliaris
Odontocerum albicorne
Oecetis notata
Oligoplectrum maculatum
Oligostomis reticulata
Oxyethira falcata
Parachiona picicornis
Polycentropus flavomaculatus
Potamophylax luctuosus
Psychomyia pusilla
Ptilocolepus granulatus

Er staan veel soorten op deze lijst die al lang uit Nederland verdwenen zijn, of zeldzaam zijn (en waarschijnlijk altijd zeldzaam zijn geweest). Het is moeilijk om hier een zinnige keuze te maken. De bedoeling van de Rode Lijst is het beschermen van de soorten die op de lijst staan, maar dat is in veel gevallen niet of nauwelijks mogelijk. Bovendien staan er soorten op die helemaal niet zo bedreigd zijn, maar toevallig van nature zeldzaam zijn of voorkomen op plaatsen waar nooit gezocht wordt. Verder is een aantal soorten helemaal niet bedreigd, maar die zijn toevallig niet als larve gevangen..

3. Er is een internationale correspondentie-lijst over kokerjuffers: CAFLS_TRICH-L@Clemson.edu, die door John Morse wordt bijgehouden. Als iemand vragen of opmerkingen heeft, krijgt iedereen op de lijst die te zien en kan ook reageren. Soms heel interessant! Als je op deze lijst wilt staan moet je John mailen jmorse@Clemson.edu
4. Het is misschien niet bij iedereen bekend dat er ook een internationale nieuwsbrief bestaat, getiteld: Braueria, Trichoptera Newsletter. Dit wordt een steeds professionelere uitgave die door Hans Malicky wordt geredigeerd. Het verschijnt minimaal één keer per jaar en het meest recente nummer is 31. Je kunt ook oude nummers bestellen. Ik heb ze allemaal ter inzage voor de liefhebber. Als je je er op wilt abonneren moet je 10 € opsturen (cash in een overduk of zo) naar Hans Malicky, Sonnengasse 13, 3293 Lunz am See, Oostenrijk.
Daarnaast zijn er 2 elektronische nieuwsbrieven: Trichopteron (www.uwm.edu.pl/trichopteron)
En Nectopsyche-Neotropical Trichoptera Newsletter cham0138@umn.edu.
5. Mijn boek over de kokerjufferlarven heeft vertraging opgedaan, omdat de vormgever mijn originele tekeningen kwijt was. Gelukkig zijn ze onlangs teruggevonden en nu moet de laatste slag gemaakt worden: dat kost nog een paar maanden. Nu ben ik bezig met een verspreidingsatlas, waarin kaartjes en vliegtijden komen. Het wordt een EIS-uitgave en alles wat ik nog vind in rapporten en collecties is van belang. Ik denk dat dit een voortschrijdend overzicht zal worden zonder ooit compleet te zijn.
6. Er is sinds een aantal maanden een digitale determinatiesleutel voor Trichoptera (naast Culicidae en Simuliidae) beschikbaar. Deze is ontwikkeld in het project Biological Indicators, ondersteunt door een Oostenrijks fonds. Voor de totstandkoming zijn vele Europese specialisten erbij betrokken. Er staan werkelijk prachtige foto's is van onderdelen die jezelf vaak nooit goed in beeld krijgt. Het zijn niet alleen foto's die je kunt bewonderen, centraal staat de digitale sleutel. Ruim 280 kokerjuffersoorten zijn erin beschreven met in totaal 5700 digitale foto's die worden ondersteund door geavanceerde software.
Op de website <http://www.eutaxa.com/folder.pdf> vindt je veel informatie. Een licentie voor de Trichoptera kost echter al € 520,=. Het is te bestellen via www.eutaxa.com of per e-mail naar Dr. Wolfgang Lechthaler: lechthaler@eutaxa.com
(Tjeerd-Harm van de Hoek)
7. Herbert Reusch (Herbert.Reusch@t-online.de) uit Suhlendorf organiseert ieder jaar een bijeenkomst voor duitstalige waterinsekten-werkers. In 2004 was het gericht op kokerjuffers. Publikatie in Lauterbornia. Er waren deelnemers uit Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland en Polen. De Nederlanders werden node gemist. Dit jaar (18-20 maart) komen haften aan de orde en in 2006 steenvliegen. Het zijn zeer interessante bijeenkomsten voor ons, zoals blijkt uit de Lauterbornia's waarin de voordrachten van vorige bijeenkomsten zijn opgenomen. We mogen hier absoluut niet ontbreken!
8. Dr. Botosaneanu heeft de adulten-collectie van het Zool. Museum in Amsterdam gecontroleerd. Daar komen verrassende zaken uit, zoals men mag verwachten bij collecties met soms meer dan honderd jaar oude exemplaren. Denk aan de nieuwe taxonomische inzichten en later beschreven soorten. Nieuw voor Nederland blijkt bijvoorbeeld *Stenophylax mitis* te zijn, een soort uit Noord-Afrika en het mediterrane gebied.

Bert Higler

De soorten van het genus Chironomus. Door Henk Vallenduuk

Regelmatig krijg ik de vraag welke soorten uit de tabel van 1999 behoren tot de soortengroepen uit de tabel van Henk Moller Pillot, 1984.

Deze vraag is niet eenvoudig te beantwoorden, omdat de gebruikte kenmerken maar ten dele overeenkomen.

Om de soorten met de naamgeving uit Moller Pillot (1984), de indeling van Lenz, te kunnen gebruiken voor het vergelijken van waarnemingen van recentere datum, heb ik een overzicht gemaakt.

In de soortenlijst van Limnofauna zijn alleen soortnamen opgegeven. Dit is niet correct, omdat het in een aantal gevallen niet mogelijk is de soort te bepalen. Ook is het heel bijzonder dat een soort als *Chironomus sororius* in Nederland is verzameld. Controle van een dergelijke waarneming is gewenst.

Beter bruikbaar lijkt de soortenlijst van Ecolims, waarin de aggregaten wel zijn opgenomen.

tabel Moller Pillot	tabel Vallenduuk et al, 1999
fluviatilis Gruppe	acutiventris obtusidens
anthracinus Gruppe	anthracinus
Camptochir tentans	tentans pallidivittatus dorsalis
plumosus Gruppe (soms ook annularius Gruppe)	nuditarsis muratensis plumosus balatonicus
annularius Gruppe (soms ook plumosus Gruppe)	annularius agg (annularius en cingulatus) melanotus luridus agg longipes crassimanus
semireductus gruppe + reductus Gruppe	nudiventris agilis
halophilus Gruppe	aprilinus
salinarius gruppe	salinarius

thummi Gruppe
(ringorgaan niet bekeken)

riparius agg (riparius en piger)
commutatus
bernensis
melanescens
acidophilus
alle overige

Oproep.

Momenteel wordt geprobeerd om een beter beeld te krijgen van de autecologie. Eerst probeer ik een beeld van de verspreiding te krijgen door vindplaatsgegevens op te vragen.

Graag ontvang ik een bestand met de aangetroffen soorten van Chironomus.

De tabel wil ik gaan herschrijven. Laat mij dus weten welke problemen er zijn bij het gebruiken van de tabel.

Een heel bijzondere soort zou ik graag willen zien. Ook als je aan je determinatie twijfelt, kan je de larve(n) opsturen.

Tip.

Nog steeds komt het voor, dat gebruikers niet controleren of de larve wel van het vierde stadium is. Zie daarvoor pagina 38 in mijn tabel.

Einde macrofaunanieuws maart 2005 ook te lezen via <http://macrofauna.web-log.nl> (iets minder mooi opgemaakt)